

5. Иванова Г.Р. Функции слэнга в речевой деятельности американских студентов // Когнитивные и коммуникативные аспекты английской лексики. М: МГЛУ, 1990 - с. 127-134.
6. Матюшенко В.С. Словарь английского слэнга. Особенности употребления слэнга в Северной Америке, Великобритании и Австралии. - М.: Издательство Флинта, 2002 - 176 с.
7. Науменко А.М. Варіативність національної специфіки мови // Нові підходи до вивчення й викладання філології у вищій школі.- К.: ІСДЮ, 1994.- С. 40-46.
8. Ондрус П. К вопросу о характеристике и классификации социальных диалектов // Вопросы языкознания. - М.: Наука, 1975. — №5. — с. 87-94
9. Скороходько Е.Ф. Сіткове моделювання лексики: лінгвістична інтерпретація параметрів семантичної складності // Мовознавство. – 1995. - №6. – С. 19-28.
10. Хомяков В.А. Введение в изучение слэнга - основного компонента английского просторечия. - Вологда: 1971 — 104 с.
11. A Concise Collection of College Students' Slang. Editor: Xin-An Lu. – iUniverse, Inc. – 2004. – 126 p.
12. Chapman R.L. American Slang. - New York: Harper & Row, Publishers, Inc., 1987 - 499 p.
13. Bloomfield L. Language. - New York: Holt, Reinhart and Winston, 1984 - 566 p.
14. Kratz H. What is college slang? // American speech. - 1964.- vol. 39, N 3. - P. 188-195.
15. Partridge E. Slang To-day and Yesterday. - London: Routledge & Kegan Paul Ltd., 1970 - 381p.
16. Slang U. The Official Dictionary of College Slang. Compiled by P. Munro. – Harmony Books/New York. – 1991. – 244 p.
17. Wentworth K, Flexner S.B. Dictionary of American Slang. - New York: Crowell, 1960-766p.
18. <http://www.intranet.csupomona.edu>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Віталій Дорда – аспірант кафедри германської філології Сумського державного університету.
Наукові інтереси: лінгво-когнітивні аспекти американського студентського сленгу.

ОСНОВНІ СОЦІАЛЬНІ КАТЕГОРІЇ В РЕГУЛЮВАННІ МОВНОЇ СИТУАЦІЇ ІСПАНІЇ

Ольга ІВАНОВА (Київ, Україна)

У даній статті розглядається питання впливу екстрамовних соціальних категорій на розвиток реальності мовних контактів між чотирма мовами Іспанії протягом тривалого історичного періоду – від створення Іспанської держави до наших днів.

The present article deals with the matter of a direct influence of extra-linguistic social categories on the evolution of the inter-language contacts reality in the four-language Spain over a continuous historical period, i.e., from the establishment of the Spanish State till nowadays.

Соціальні категорії як свідомі імпліцитні та експліцитні дії суспільних інститутів Іспанської держави з моменту її утворення і до початку нового тисячоліття визначали ситуації співіснування та контактування між чотирма мовами у наступних бівалентних відносинах: «іспанська/каталаська», «іспанська/галісійська» та «іспанська/баскська». Соціолінгвістичні дослідження мовної ситуації сучасної Іспанії є основною тенденцією іспанської філологічної школи, представники якої зробили чимало в аналізі діахронічного розвитку суспільно-мовних процесів у відповідних двомовних регіонах країни та їхньої сучасної статистичної мовної картини (пригадаємо праці *Фр. Марса, Фр. Баеса де Агілара, Х.Л. Бласа Арройо, М. Еччеварії, Л. Мічелени, Х.А. Вільярроеля, Х.Р. Фрейшейро Мату, М. Гонсалеса Лоренсо, Р. Маріньо Пас, Г. Рохо, П. Гарсії Мутон, Х.Р. Лодареса, Д. Каталана, Фр. Гонсалеса Ольє, Х.К. Еррераса, А. Лопеса Гарсії, Х. Медіни Лопеса, Фр. Морено Фернандеса, М. Сігуана* тощо), проте далеко від глобального аналізу ряду соціальних категорій протягом всього періоду існування Іспанської держави. З огляду на масштабність теми соціолінгвістичної реальності Іспанії, дана праця присвячена вирішенню питання детермінативності взаємозв'язку між чотирма мовами іспанського суспільства – іспанською, каталанською, галісійською та баскською, - їхнього розвитку з позицій демогеографії та соціального престижування, а також аналізу сучасної реальності, що кардинально змінилася в країні внаслідок встановлення демократичного уряду. Посилаючись на вищезазначене визначення соціальних категорій як «свідомих імпліцитних та експліцитних дій суспільних інститутів Іспанської держави», доцільним здається пояснити, що саме розуміється під цими діями. В ході вивчення соціального характеру мови стало очевидним, що визначають мову або мови не лише власні прогресивні/регресивні етапи та соціо-лінгвістичні концепти, але й безпосередньо соціально-суспільні феномени в якості детермінантів мовного простору та головних обумовлюючих чинників двох попередніх категорій, діючи в якості «перітексту» мовного тіла (якщо звертатися до термінології теорії дискурсу). До них відносяться усвідомлені, наділені прагматичним змістом політичні зміни (політика держави, лінгвістична політика та лінгвістичне законодавство, політика лінгвістичної

планіфікації), соціальні змінні (соціоекономічний розвиток, соціальний ареал та інститут, соціальна сітка із відповідними концептами цінностей) та суспільні змінні (ідентичність, солідарність, взаємовідносини тощо), які регулюють мовну ситуацію з самого початку і протягом всього часу як детермінантні та керуючі, що і визначає доцільність їхнього застосування. Таким чином мова йде не про категорії практичної соціолінгвістики, а про категорії екстралінгвістичного характеру у їхньому співвідношенні.

Іспанське суспільство (в межах існування Іспанської держави з 1469 р.) еволюціонувало як гетерогенна мовна спільнота, в якій протягом різних часових етапів та чи інша соціальна категорія як компонент соціальної структури призводила до змін на рівнях вживання та демогеографії, за сприяння соціального конгломерату та географічного сусідства. Це визначило структурування дослідження на огляд та аналіз діахронічного та сучасного впливу соціальних категорій на мовну ситуацію Іспанії. Варто пригадати, що вирішальними факторами історичного становлення мовної спільноти Іспанії були різнобічно орієнтовані соціальні чинники. *Баланс лінгвістичного престижу та зміни мовного статусу* по відношенню до кастильської мови; *мовна кодифікація* кастильської, каталанської, галісійської та баскської мов; *формування умов лінгвістичної нерівності*; *соціальна девальвація* каталанської, галісійської та баскської мов та поступове *відродження* їхнього статусу; *соціальна дискримінація* носіїв каталанської, галісійської та баскської мови та, паралельно, *соціальна дискримінація* носіїв кастильської мови; *їхня соціальна дистрибуція*; *формування комунікативної продуктивності та ефективності* кожної з чотирьох мов; *регулювання символічного простору* чотирьох мовних спільнот Іспанії; *модифікація територіальних та мовних кордонів*; *форсованість культурної ідентичності, ідентифікації та іконічності*; *культурна та мовна ідеологія*; процеси *мовної інтеграції, не-/впевненості та лояльності*; *лінгвістична легіслативність та мовна політика*; *лінгвіцид та співвідношення мовних мінорій та майорій*; *лінгвістичне розрівнення, нормалізація та нормативізація мовних систем*; *формування мовного престижу та його залежність від принципів дії (кооперація або відхилення)*; історичне ставлення до контактуючих мов є лише деякими з них. Власне саме політичне об'єднання земель із різними мовними традиціями в Іспанську корону у 1469 р. призвело до утворення багатомовного суспільства із характерною ситуацією *поліглосії*, що вимагало визначеного типу державної та лінгвістичної політики із метою втримання соціального балансу. Прояв першого соціального впливу, хоча і достатньо поміркованого, призвів до визнання за кастильською мовою статусу національної (неможливо забувати про попередні сприятливі умови її лінгвістичної демогеографії та характеру *lingua franca*, завдяки таким соціальним категоріям як прийняття законодавства (офіційне визнання кастильської як мови Корони), орієнтації державної політики (курс централізації), поступове визнання за нею престижності та укріплення статусу комунікативної акомодатії в межах встановлених соціальних ієрархічних інститутів [3].

Визначальною соціальною категорією протягом всієї історії Іспанії стає лінгвістична політика, яка, хоча і набула обрисів відповідних її сучасному визначенню лише з початку ХХ ст. та мала більш характер тенденції в межах загальноурядової політики, все одно визначається у нашому дослідженні цим терміном через її чіткий характер соціального детермінанту. Говорячи про цю лінгвістичну політику Іспанського уряду з XV до XIX ст., визначаємо за нею характер «*акомодативної*» (термін автора), тобто «несвідомо репресивної» по відношенню до каталанської, галісійської та баскської як автохтонних у відповідних регіонах, про розвиток якої неодноразово зазначали у своїх дослідженнях М. Сігуан, Х.М. Еррерас, А. Лопес Гарсія, Х.Р. Лодарес та інші. Наслідками цієї історично імпліцитної політики мовної уніфікації, керованої законодавчими документами, стали занедбання розвитку та вживання каталанської, галісійської та баскської мов протягом XVI ст. (*проект Трастамара* (XVI ст.), *Трентський консилиум* (1545-1563 рр.)), а також під впливом форсованості мовної централізації XVII-XIX ст. в пошуках соціально-національної єдності (французька модель *Філіпа V Бурбона*; декрети «*Нової основи*» (1707-1716 рр.), освітні накази *Карлоса III* (1768 р.), *Королівська грамота* (1780 р.), *План Підаля* (1845 р.), *Закон Мойяно* (1867 р.), *Королівський наказ* (1867 р.)), що призвело до субмісії вернакулярних мов та визнання кастильської як «*lengua patria*». Підсумовуючи, зазначимо, що історична

лінгвістична політика Іспанії була спрямована не на знищення каталанської, галісійської та баскської (чиї регіональні представництва не докладали зусиль проти декадансу), а на безпосереднє поширення кастильської. Не варто забувати і про те, що власні лінгвістичні орієнтири кожного з двомовних регіонів, збудовані на основі таких соціальних категорій, як *престиж*, *економічне піднесення*, *політична сила* та інші, сприяли вищевказаним тенденціям. Історична лінгвістична політика уряду призвела до екзогенних та ендегенних тенденцій у кожному з трьох двомовних регіонів [19: 41]. Відповідно, освітні реформи, централізовані у напрямку іспанської мови, стали іншою соціальною категорією, що визначила мовну ситуацію Іспанії, в якій автохтонні мови, занедбані соціальними інститутами, збереглися завдяки неосвіченості соціально низького класу [23: 225]. Окремим пунктом розглядається лінгвістична політика Іспанії ХХ ст., через те, що, по-перше, вона здійснюється в умовах вже розпочатого регіонального національно-культурного відродження, а, по-друге, її орієнтири були представлені протирічними спрямуваннями в залежності від політичної ситуації в країні та в Європі: від тоталітарно-репресивного монологізму (*Королівський указ проти сепаратизму* (1923р.), *«Конституція Іспанської республіки»* (1931 р.), наказ *Мартінеса Анідо* (1938р.)) та «довільного» монологізму (з 1960-тих рр.) до офіційної регіональної багатомовності (*Конституції* 1978р.) (не зважаючи на спроби двомовних регіонів відродити вживання власних мов (*«Estatuto de Estella»* (1931р.) у Країні басків, *«Estatuto de Nuria»* (1931р.) у Каталонії та *«Estatuto de Autonomía»* (1936р.) у Галісії). Зміни соціолінгвістичної ситуації у другій половині ХХ с. були підтримані власними легіслатурами двомовних регіонів: **«Статутом автономії Галісії»* (1981р.) та *«Законом 3/1983 від 15 червня 1983 року, Щодо лінгвістичної нормалізації»* у Галісії; **«Статутом автономії Країни басків»* (1979р.) та *«Законом про нормалізацію вжитку баскської мови»* у Країні басків; **«Статутом автономії Каталонії»* (1979р.), *«Законом 7/1983, про лінгвістичну нормалізацію у Каталонії»* (1983р.) та *«Новим законом про каталанську мову»* (1997р.). Така *хвильова лінгвістична політика* Іспанської держави як соціально-свідома стратегія призвела до кількісної редукації каталанської, галісійської та баскської мов та якісного занепаду у випадку галісійської та баскської, але лише до незначного пониження у випадку каталанської; а також зникнення (від тотального у Галісії, майже повного у Каталонії та поміркованого у Країні басків) автохтонних мов як літературних у період з ХVІ по ХІХ ст. Відродження цих літературних мов викликало на початку ХХ ст. соціальне занепокоєння, що, можливо, було покладено у наступні репресійні орієнтири лінгвістичної політики [22: 55-56]. Хостильність до розвитку автохтонних мов керувалася у першій половині ХХ ст. соціальним наміром збереження єдності суспільства. Спричинений такою політикою історичний декаданс демогеографії галісійської, каталанської та баскської мов (зважаючи на те, що остання вже певний час до становлення Іспанської держави була *«маленькою»* мовою [21: 214]) був форсований такою соціальною категорією, як соціальний престиж кастильської мови, що перетворила автохтонні мови на мови *типу Б* в ситуації білінгвістичної диглосії (галісійська як мова неосвічених, бідних та сільських класів [9: 47; 12: 141]; каталанська як мова родинного ареалу, проте без тотальної втрати соціального престижу, напротивагу ситуації у Галісії; баскська як розмовна мова). Внаслідок впливу соціальних інститутів саме іспанська мова пройшла всі етапи соціального статусування як престижної (в термінах *Дж. Фішмана* [8: 50-52], а саме - стандартизацію, автономізацію, функціональну історичність та період життєздатності). Історична соціально визначена ситуація Іспанії сприяла всебічній нормалізації мовної системи іспанської, проте наносила шкоду структурам каталанської, галісійської та баскської мов. З моменту встановлення тісного контакту між кастильською, каталанською, галісійською та баскською мовами в рамках офіційності Іспанської держави, розвиток кожної з них на всіх рівнях функціонування (вжиток, структура, тощо) залежав безпосередньо від феноменів, що свідомо чи несвідомо диктувалися утвореним суспільством. В першу чергу мова йде про (1) *нормалізацію* цих мовних систем, яка, згідно *Жоана Марті* [19: 14], відбувається в *кількісний* (розповсюдження та вживання між носіями) та *якісний* (модифікація функцій та формальних моделей кожної з мов) етапи, та (2) їхню *нормативізацію* (кодифікування), яка призводить до зміцнення мовно-соціальної свідомості та єдності носіїв кожної з мов; обидва феномени визначаються

як стовідсотково соціо-політичні процеси [19: 72]. Результатом історичної нормативізації іспанської мови стали руралізація та діалектизація галісійської (період приблизно к. XV - сер. XIX ст.); відсутності нормативізації восьми баскських діалектів, визначених Л.-Л. Бонапартом; діалектної фрагментарності, втрати мовної когезії, внутрішньої та зовнішньої цілосності, розбалансування вживання каталанської мови. Посиленню цих тенденцій сприяв соціоекономічний розвиток країни до сер. XIX ст. включно, що прискорив проникнення іспанської в усі регіони (відсутність індустріального розвитку та значний показник міграції у Галісії; намагання каталанських підприємців підтримати зв'язок із іншими багатими регіонами, де основною мовою була кастильська, тобто, економічна інтервенція; намір баскомовного населення підтримати зв'язки із рештою країни). Цікавим аспектом функціонування цих соціальних категорій стало те, що саме їх аплікування радикально змінило мовну ситуацію Іспанії і відродило, хоча і до різних ступенів, мовні традиції вже двомовних регіонів. Соціоекономічний розвиток, що виступав протягом XV-XVIII ст. лише додатковим фактором мовної централізації, став пунктом відштовхнення у процесі лінгвістичного відродження. Накладений на нові європейські політичні ідеї та відродження мовно-культурної свідомості каталанців, галісійців та басків [2], він прискорив процес мовного відновлення, які, зазвичай, тривають більший часовий період. Соціально-свідома стратегія представників двомовних регіонів, представлена націоналістичними рухами починаючи з другої половини XIX ст., стала засновком відродження каталанської, галісійської та баскської мов як з позиції нормалізації, так і з позиції нормативізації. Тенденції відродження мовних скарбів цих систем внаслідок націоналістичних рухів (*апологістів* та *біскайської гетерофобії* у Країні Басків, *політико-націоналістичного руху* у Каталонії та *руху провінціалізму* у Галісії) призвели до нормалізації вжитку баскської завдяки рухові *Eusko Pizkundea*, або «Баскське відродження» (1876-1936pp.) у Країні басків; рухам літературного відродження «*Prerrexurdimento*» та «*Rexurdimento*» у Галасії; та каталанського руху *Renaixença*. Паралельна економічна «революція» у Каталонії та Країні басків (на відміну від бідної Галісії) сприяла відродженню соціального статусу та вжитку відповідних мов. Зазначимо, що процеси економічного процесу по-різному сприяли відновленню автохтонних мов – більш простішому з формальної точки зору у Каталонії та Галісії, та більш складному у Країні басків внаслідок структурної дивергентності баскської та іспанської. Ці соціальні процеси породили хвилі регулювання мовної норми, започатковані набагато раніше у Каталонії, ніж у двох інших регіонах (внаслідок ранішого економічного піднесення та більш радикального політичного орієнтування). Промовні рухи (фундація «*Братств мови*» та групи «*Нос*» (1910-ті pp.) у Галісії; заснування групи «*L'Avenç*» (1890-1892pp.), «*Unió Catalanista*», «*Centre Nacional Catalá*» (1899p.) та «*Lliga Regionalista*» (1901p.) у Каталонії; видання журналу «*Euskera*» (з 1920p.) та рух «*ікастолів*» (1960-1975pp.) у Країні басків), фундація мовно керуючих організацій («*Королівська академія Галісії*» (1905 p.) у Галісії; заснування «*Наваррської асоціації з питань баскської мови*» (1877-1883 pp.), «*Спільноти баскських досліджень*»/ «*Eusko Ikaskuntza*» (1918p.) та «*Академії баскської мови*»/ «*Euskaltzaindia*» (1919p.) у Країні Басків; фундація «*Королівської академії філології*» (1752p.), «*Каталанської спільноти з питань наукового екскурсіонізму*» (1876p.), відділу філології при *Правлінні Барселони* (1907p.) та *Інституту каталанських досліджень* (1913p.) у Каталонії), публікація нормативних творів та проведення регулювальних заходів («*Конгрес романського мовознавства*» у Барселоні (1953p.); *Конгрес* в Арансасу (1960-ті pp.) у Країні басків; введення галісійської як освітньої дисципліни в університетах Галісії (з др. пол. XX ст.)) стали свідченням цього відновлення. Вершиною цього відродження стало підписання «*Пакту дружби та альянсу між патріотами Каталонії, Еускаді та Галісії*» у Барселоні 11 вересня 1923 р.

Тенденції мовного відродження у двомовних регіонах Іспанії віднайшли своє відображення і на початку XXI ст., у вже демократичній та офіційно багатомовній країні, що керується новими соціальними категоріями, які відповідають вимогам часу. Актуальні соціальні процеси – можливо, набагато відмінні від соціальних процесів попередніх століть, - посилюють свій вплив на мовні ситуації полімовних суспільств і, особливо, на ситуації значного контактування [20] (пригадаємо керувальні категорії лібералізації, демократизації,

глобалізації, універсальності тощо), впливаючи на мовну поведінку, лінгвістичну свідомість двомовних носіїв (як каталанці, галісійці та баски), соціолінгвістичні маркери (сфери та реєстри вживання), а отже – на розвиток та нормалізацію функціонального рівня. Укладена на сьогоднішній день лінгвістична мапа Іспанії, гетерогенна та позначена внутрішнім контактуванням, відзначена впливом дуже суб'єктивної мовної свідомості двомовних та одномовних іспанців. Політика демократії набула характер сумнозвісної у випадку мов Іспанії. Мовна свідомість двомовних автономій позначена радикальністю поглядів на відновлення та виключне вживання власної мови та свідоме занедбання іспанської; тобто, з введенням демократії лінгвістичний конфлікт, імпліцитний протягом багатьох століть, вийшов на поверхню, підтримуючись суто соціальними категоріями та спрямуваннями, де в якості «хворих» виступає соціальна свідомість білінгвів щодо захисту власної соціальної категоризації: «[ні мови, ні мовні структури] *ані ворогують, ані протистоять одна одній*» [24: 85]. Соціальне функціонування лінгвістичного конфлікту як структурного явища, невід'ємного від соціальних структур (Уряд держави та уряди Автономій, освітня політика та політика мас-медіа, літературні мови тощо), або «*феномен постійного тиску*» за словами Гомеса Моліні [11: 22], відбувається сьогодні у двомовних Автономіях не в умовах «*лояльності*» (яка могла б зберегти компетенцію двомовності та послабити лінгвістичний конфлікт), а в умовах анти-толерантності (особливо помітної у Каталонії, значно у Країні басків та помірковано у Галісії). На користь цього свідчить «*шифт*» в орієнтирах основних факторів при виборі мови білінгвами, визначених Гросджіном (1982), де сфери А, формальності, престижу заповнюються автохтонними мовами, не витісняючи іспанську до рівня Б, але взагалі. Вдруге як детермінантна соціальна категорія лінгвістичного конфлікту виступає економічна піднесеність двох з трьох Автономій (Каталонії та Країни басків), що призводить до тісного контактування «*кастільська-каталанська*» на рівні радикальної диглосії (занепад кастильської до мови Б), поки що урівноваженої диглосії «*баскська-кастильська*» (поміркована рівність, маркована розгалуженням свідомості на «*ми*» та «*інші*») та достатньо стабільної мовної ситуації Галісії (співпадіння вживання), що формує різні рівні вимушеної соціалізації наступних поколінь білінгвів в залежності від мови, що вже було продемонстровано дослідженням Баеса Агілара [5: 30] на прикладі білінгвів Каталонії, в яких же стає помітним (на відміну від Галісії та Країни басків) модифікування іспанської на рівні структури та системи. Внаслідок соціальних змін відбувається дизбалансування соціально та політично домінантної та домінованих мов від попередніх співвідношень «*кастильська – каталанська/баскська/галісійська*» до нових «*каталанська/баскська/галісійська – кастильська*». Міркуючи над мовним прогнозуванням, розглядаємо як можливий наслідок сучасної ситуації загальні феномени, визначені свого часу Фішманом [8] як *лінгвістична нормалізація* у випадку каталанської, галісійської та баскської, *мовна субституція* кастильської у двомовних регіонах, а також, окремо, втрата двомовної компетенції високого рівня. Здається, що лише у Галісії до певної міри відчувається спроба лінгвістичної двомовної нормалізації (розташування на одному соціальному та функціональному рівнях обох співіснуючих мов [11: 23]), що є наслідком соціальної категоризації мовної ситуації із вираженою домінантністю іспанської над галісійською; у свою чергу, це не помічається у Каталонії, де хостильна реакція на іспанську проявляється на всіх рівнях комунікації. Можливо говорити вже про зміни типу білінгвізму [7] у Каталонії від колективного до індивідуального на основі компетенційного рівня та преферентивного ставлення двомовних носіїв, із ознаками суплементарності іспанської, що відображається як змішаний білінгвізм іспаномовного населення Каталонії, а на рівні білінгвів проявляється асиметричним домінуванням на користь каталанської. Неможливо заперечити, що мовна свідомість каталанських білінгвів представлена сустрактивним (або девалоративним) сприйняттям мов. Таким чином, Каталонія переживає зараз тенденцію монокультурного білінгвізму, на протилежність історично бікультурному. У Галісії домінуючим типом білінгвізму продовжує бути стабільний тип, де панує симетрична компетенція, проте лише у випадку певного відсотку білінгвів, де адитивність мовної свідомості є характерною рисою. Бікультуралізм зберігається у Галісії як нормальне явище, на протилежність історичному монокультурному білінгвізму, хоча присутні ознаки поміркованої «*галісіанізації*», за словами Г. Рохо. Країна

басків характеризується присутністю замінюючого білінгвізму, проте не внаслідок соціальних процесів, а ще поки внаслідок власне мовної компетенції білінгвів, спричиненої як десекліброваної внаслідок генетичної дивергованості іспанської та баскської, де маневрування компетенцією визначається координованістю та вимагає симетричного домінування обома мовами. Сустрактивне ставлення могло б бути характерним для Країни басків, якщо б іспанська мова не була б єдиним засобом порозуміння із рештою країни. Історичний монокультуралізм Країни басків продовжує свою лінію. Повертаючись до актуальності лінгвістичної політики як вже сформованого та дуже владного соціального інституту Іспанії, який є детермінативною соціальною категорією при лінгвістичному конфлікті [4], представленого діями як централізованої влади, так і регіональних представництв, зазначимо її першочерговість у вирішенні сучасної мовно-контактуальної ситуації між каталанською, галісійською, баскською та іспанською мовами. Не зважаючи на академічне заперечення її повноцінного існування («*В Іспанії немає державної лінгвістичної політики*» [18: 5]), вважаємо доцільнішим визначити її сучасний стан як опозитивний, за якого Іспанський уряд обрав шлях модерації супроти наступу автохтонних лінгвістичних політик. Цей стан можна пояснити соціомовною реальністю сучасної Іспанії, за якої «*в Іспанії немає монолінгвів у не кастильській мові*» [8: 10]. Модеративність Іспанського уряду у сфері лінгвістичної політики призвела до опозитивного відзеркалення у ХХІ ст. ситуації мовних контактів у ХVІ-ХІХ ст., зважаючи на тоталітарність автохтонних мов по відношенню до іспанської. Історичні події відобразились на сучасному стані кожної з автохтонних мов. Зважаючи на дуже поміркований характер галісійського відродження, галісійська мова ще й досі вживається небажано та невеликим відсотком населення [15: 207]. Можливо зазначити, що сучасна ситуація галісійської мови визначається протиріччям мовної реальності (компетенція у рідній мові) та соціального статусування на користь іспанської (це, у свою чергу, впливає на диглосичний баланс між галісійською та іспанською). Вплив соціальних категорій (соціальне статусування та етно-національна свідомість) ще й досі детермінують тенденцію до ігвалаторної мовної організації у Галісії. Підсумовуючи викладені дані про соціальний розвиток мовної ситуації історичної та сучасної Іспанії, підкреслимо важливість ролі соціальних категорій – феноменів діяльності соціальних та суспільних інститутів, - у прогресі ситуації мовних контактів взагалі та у розвитку власне кожної мови, що контактує із іншими в межах одного і того самого суспільства. Протягом всього функціонування Іспанії як держави чотири засоби самоідентифікації її етнічних компонентів – іспанська, каталанська, галісійська та баскська мови, - зазнали та продовжують зазнавати прямого впливу на свою демогеографію, соціальний статус, рівень вживання, форми контактування, від таких соціальних категорій як лінгвістична політика та легіслатура, соціоекономічний розвиток, соціальне престижування та стигматування, рівень етнічно-національної свідомості та нормативне регулювання, модифікуючи патрон мовної мапи суспільства. На сьогоднішній день соціолінгвістична мапа Іспанії представлена феноменом варіативної поліглосії, до якої свого часу призвели диглосичні умови різного характеру та рівня в залежності від двомовної спільноти, про яку йде мова (екліброваність/десекліброваність, автохтонність проти офіційності). Це могло бути зумовленим керівним принципом, який свого часу визначав мовну поведінку кожної мовної спільноти (принцип кооперативності, нахшталт Галісії; принцип територіальності та ідентичності, нахшталт Країни басків та Каталонії). Цим невеликим дослідженням був зроблений крок в бік набагато ширших студій, за яких, у поєднанні із дослідженнями власне мовних систем чотирьох мов іспанського суспільства, буде можливим прослідкувати, які саме структурні компоненти мовної системи є найбільш схильними до впливу соціальних змін (на відміну від відомої теорії фонетичних змін як основної категорії історичного розвитку мов (детальніше про теорію фонетичних змін див. *Х. Ф. Гарсія Сантос* [10])), які соціальні категорії детермінують вітальність або мортальність мовної системи, та як, аналізуючи актуальні соціальні процеси, можливо розробити лінгвістичне прогнозування по відношенню до лінгвістичного майбутнього (що є особливо актуальним, зважаючи на тенденцію до абсолютизму мовного контактування у глобалізованому світі).

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Иванова О.Ю. Диглосія та білінгвізм як результат культурних традицій та соціальних процесів у полінаціональному суспільстві (на прикладі іспанського суспільства)// Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики. Випуск 12, збірник наукових праць – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка/ Відповідальний редактор Н.М.Корбозерова Н.М. – К.Логос, 2007. – С. 160-164.
2. Иванова О.Ю. Мовні форми прояву культурно-лінгвістичної свідомості білінгвів (стаття у друці).
3. Иванова О.Ю. «Поняття престижу як визначального фактору мовної градації в лінгвістичній реальності Іспанії»// Наукові записки. – Випуск 75(2). 0 Серія: Філологічні науки (мовознавство):У5 ч. – Кіровоград:РВВ КДПУ ім.В.Винниченка, 2008. – С. 287-293.
4. Иванова О.Ю. «Форми прояву лінгвістичного конфлікту між літературними мовами полілінгвального суспільства»// Нова філологія. Збірник наукових праць – Запоріжжя: ЗНУ, 2008, №31. – С. 197-203.
5. Báez de Aguilar González, Fr. El conflicto lingüístico de los emigrantes castellanohablantes en Barcelona. Universidad de Málaga, Málaga, 1997. – 229 p.
6. España como nación. Real Academia de la Historia. Editorial Planeta, S.A., 2000, Barcelona. – 253 p.
7. Etxebarria Arostegui, M. El bilingüismo en el Estado Español. Ediciones FBV, S.L., Bilbao, 1995. – 495 p.
8. Fishman, J. Sociología del lenguaje. Ediciones Cátedra, S.A., 1988. Madrid. – 265 p.
9. García Mouton, P. Lenguas y dialectos de España. Cuadernos de lengua española. Arco Libros, S.L., 2002. – 62 p.
10. García Santos, J.F. *Cambio fonético y fonética acústica*. Instituto Caro y Cuervo. Ediciones Universidad de Salamanca, 2002. – 192 p.
11. Gómez Molina, J.R. Actitudes lingüísticas en una comunidad bilingüe y multicultural. Área metropolitana de Valencia. Universitat de València, 1998. – 183 p.
12. González Ollé, F. Tradicionalistas y progresistas ante la diversidad idiomática de España. Lenguas de España, lenguas de Europa. Colección Veintiuno, Madrid: 1993. – pp. 129-161.
13. Herreras, J.C. Lenguas y normalización en España. Editorial Gredos, Madrid, 2006. – 390 p.
14. Lausberg, H. Lingüística románica. Fonética. Editorial Gredos, Madrid, 1985. – 556 p.
15. Lodares, J.R. El paraíso políglota. Historias de lenguas en la España moderna contadas sin perjuicios. Taurus Pensamiento. Talleres Gráficos de Unigraf, S.L., Madrid, 2000. – 290 p.
16. López García, A. ¿Son históricas las “autonomías históricas”? el papel de la lengua en la estructura administrativa del Estado español. Lenguas de España, lenguas de Europa. Colección Veintiuno, Madrid: 1993. – pp. 29-37.
17. López Morales, H. Sociolingüística. Biblioteca románica hispánica. Editorial Gredos, 1989. – 310 p.
18. Marcos Marín, Fr.A. Conceptos básicos de política lingüística para España. Fundación para el análisis y los estudios sociales. Madrid, 1995. – 61 p.
19. Martí i Castell, J. L'ús social de la llengua catalana. Barcanova, S.A., Barcelona, 1992. – 154 p.
20. Medina López, J. Lenguas en contacto. Cuadernos de lengua española. ARCO/LIBROS, S.L., 1997. – 72 p.
21. Michelena, L. Lengua e historia. Colección filológica. Paraninfo, Madrid, 1985. – 509 p.
22. Siguan, M. España plurilingüe. Alianza Editorial, S.A., Madrid, 1992. – 355 p.
23. Tovar, A. Estudios de tipología lingüística. Istmo, Madrid, 1997. – 384 p.
24. Villarroel López, J.A. Euskera versus castellano: un conflicto lingüístico. Ellacuria, S.A.L., Bilbao, 1990. – 91 p.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Ольга Іванова – аспірантка кафедри іспанської та італійської філології Інституту філології Київського національного університету ім. Т.Шевченка.

Наукові інтереси: соціолінгвістика та білінгвізм.

ІНШОМОВНЕ СЛОВО: ВИЗНАЧЕННЯ, АДАПТАЦІЯ, ФУНКЦІОНУВАННЯ

Юлія КЕРПАТЕНКО (Київ, Україна)

У статті проаналізовано різні підходи щодо тлумачення іноземної, запозиченої лексики, висвітлено сучасні проблеми адаптації інтернаціоналізмів та запозиченої лексики та проблем функціонування.

The article deals with the analysis of different approaches to the determination of loan words, problems of international words' adaptation, the mixed languages' problems and globalization on the linguistic level.

Постановка проблеми у загальному вигляді, її актуальність та зв'язок з науковими завданнями. Взаємозбагачення на мовному рівні відбувається подібно до взаємозбагачення культур різних націй. Одним з способів збагачення лексичного складу є запозичення. Жодна мова не може існувати окремо від інших мов, не розвиваючись і не змінюючись відповідно до загальномовних тенденцій того чи іншого часу, не відбиваючи у собі сучасних соціально-економічних і політичних процесів. Отже у більшості випадків запозичена лексика потрапляє у мову з метою найменування нових явищ та понять, які не були відомі раніш.

Процес запозичення іншомовної лексики в більшому або меншому ступені властивий будь-якій мові в усі періоди її розвитку, тому що мови не існують у повній ізоляції. О. О. Реформатський у «Вступі до мовознавства» писав: «Немає жодної мови у світі, у якій